

FELJTONI

Pojedinci vjere i njihov doprinos oblikovanju identiteta hrvatskog naroda (5/9)

FOTO: IVO ČAGALJ / PIXSELL // KIP GRGURA NINSKOG

ZAGREB (JKA) 05.11.2025. / 21:25

Serijal „Kršćanstvo i Hrvatska: 1100 godina duhovnog naslijeđa i identiteta“ kroz 9 članaka istražuje kako je kršćanstvo, tijekom više od jedanaest stoljeća, oblikovalo hrvatski identitet, kulturu i društvo. Povodom 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva, autor mr. sc. Ante Mateša donosi presjek duhovnog naslijeđa koje je ostavilo dubok trag u povijesti naroda – od krundibi i glagoljice, preko pojedinaca vjere i crkvene diplomacije, pa sve do izazova današnjice i pitanja uloge kršćanstva u budućnosti Hrvatske i hrvatskoga naroda.

Kršćanstvo je duboko ukorijenjeno u hrvatski identitet, no povijest oblikuju i oživljavaju iznimni pojedinci koji su svoju vjeru živjeli s dubokim osjećajem odgovornosti prema vlastitom narodu. Ti vizionari, prosvjetitelji i mučenici ostavili su neizbrisiv trag u trenucima povijesnih prekretnica i iskušenja.

Jeronimsko naslijeđe: Korijeni identiteta i suvereniteta (9. – 11. st.)

Hrvatska duhovna i jezična samobitnost crpi korijene iz najranijeg doba kršćanstva, pri čemu se snažan temelj nalazi u naslijeđu Svetog Jeronima (4./5. st.). Iako se to ne može potvrditi povijesnim činjenicama, stoljetna hrvatska tradicija, osobito glagoljaši, čvrsto ga je smatrala izumiteljem glagoljice i zaštitnikom narodne pismenosti (*Hieronymiana* tradicija), dajući time hrvatskom jeziku starinu i apostolski autoritet (usp. Vidović, 2007, str. 99–100).

U doba ranohrvatske državnosti, temelji identiteta bili su neodvojivi od snažnih crkvenih ličnosti koje su posredovale između Rima, Bizanta i lokalnih vladara (usp. Šegvić, 1930, str. 97). Najraniji i najslavotvorniji borac za kulturu samobitnosti bio je biskup Grgur Ninski (10. st.). On je, suprotstavljajući se latinskom kleru na splitskim saborima (925. i 928.), postao simbol obrane glagoljaške tradicije i staroslavenskog jezika u liturgiji, postavljajući prvi čvrst temelj hrvatskog identiteta (usp. Kale, 1999, str. 14–15).

Uz borbu za jezik, ključno je bilo i očuvanje državne stabilnosti i mira. Iako manje poznat široj javnosti, biskup i mirotvorac sveti Ivan Trogirski (11. st.) izniman je primjer uloge koju je Crkva zauzimala u očuvanju političkog kontinuiteta Hrvatskog Kraljevstva. Kao posrednik koji je diplomatski spriječio razaranje Trogira od strane ugarske vojske kralja Kolomana, Ivan Trogirski utjelovljuje iznimnu ulogu crkvenih ličnosti toga doba: njihov je moralni i duhovni autoritet često djelovao kao stvarna politička poluga koja je osiguravala opstanak hrvatskog državnog identiteta u turbulentnim previranjima (usp. Raukar, 1997, str. 469–470).

Renesansa i Barok: Stražari kulture i obnova identiteta (15. – 17. st.)

U razdoblju Katoličke obnove i renesanse, hrvatski intelektualci, često pripadnici klera, svoju su vjeru usmjerili u zaštitu naroda i kulturni napredak.

Splitski plemić i humanist Marko Marulić (1450.–1524.) zaslužio je naslov „oca hrvatske književnosti“. On je sebe vidio prvenstveno kao *poeta christianus* – kršćanskog pisca i moralista, koji svoja djela koristi za obnovu kršćanskog duha. Kao laik duboke vjere, njegov ep *Judita* koristio je biblijsku priču kao nadahnuće za borbu protiv Osmanlija, pri čemu je Marulić bio i prvi koji je u umjetničkom djelu jasno imenovao svoj jezik kao „hrvatski“.

Nakon što je Marulić svojim radom potaknuo razvoj književne produkcije na narodnom jeziku, nužnost kodifikacije pismenosti i jedinstvenog jezika postaje imperativ. Na tom je području isusovac Bartol Kašić (1575.–1650.) objavio „Prvu hrvatsku gramatiku“ (1604.) i preveo *Ritual rimski* (1640.), prvi obrednik na narodnom jeziku, postavljajući temelj za standardizaciju. Njegov rad nastavio je pavlinski redovnik Ivan Belostenec (1594.–1675.), koji je u svom monumentalnom rječniku *Gazophylacium* (1740.) proveo ideju jezičnog jedinstva spajanjem riječi iz sva tri hrvatska narječja.

Prosvjetiteljstvo: Vizija nacionalne cjelovitosti (18. st.)

U 18. stoljeću, klerici su postali ključni nositelji prosvjetiteljskih ideja. Franjevac Andrija Kačić Miošić (1704.–1760.) ostvario je ulogu najutjecajnijeg pučkog prosvjetitelja djelom *Razgovor ugodni naroda sloviškoga* (1756.). Koristeći štokavsku ikavicu i epski deseterac, omogućio je najširim slojevima puka da se upoznaju s vlastitom povijesnom i vjerskom baštinom, snažno utječući na buđenje nacionalne svijesti.

Paralelno s buđenjem svijesti na narodnom jeziku, visoka znanost iz crkvenih krugova osigurala je Hrvatskoj mjesto na svjetskoj karti. Isusovac Ruder Bošković (1711.–1787.) iz Dubrovnika demonstrirao je takvo jedinstvo svrhe. Kao izvanredan matematičar i fizičar, primijenio je svoja znanstvena znanja za očuvanje crkvene baštine, poput sanacije kupole bazilike sv. Petra u Vatikanu, pokazujući kako vjera i najviša znanost mogu biti u službi kulture (usp. Čosić, 2014, str. 11–12).

Hrvatski narodni preporod: Graditelji modernih institucija (19. st.)

Hrvatski narodni preporod označio je razdoblje kada je Katolička Crkva postala vodeća snaga u nacionalnom osvješćivanju. Sredinom 19. stoljeća, kler je stajao na čelu nacionalnih institucija, osiguravajući materijalne i intelektualne temelje za modernu naciju.

Tu je ulogu desetljećima ranije započeo zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac (1752.–1827.). On je 1813. godine izdao Okružnicu kojom je potaknuo svećenstvo na sustavno prikupljanje narodnog blaga (pjesama, poslovice i rukopisa), čime je aktivno stvarao preduvjete za Preporod (usp. Šidak, 1981, str. 71).

Na tim je temeljima, postavljenim u duhu prosvjetiteljstva, sredinom stoljeća izrasla vizija moderne nacije utemeljena na znanosti i visokoj kulturi. Svećenik i povjesničar Franjo Rački (1828.–1894.) bio je glavni teoretičar i prvi predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. S biskupom Josipom Jurjem Strossmayerom (1815.–1905.) dijelio je viziju moderne nacije; dok je Rački bio začetnik kritičkog pristupa istraživanju hrvatske povijesti, Strossmayer je svojim mecenatskim radom temeljio ključne nacionalne institucije i Sveučilište u Zagrebu, postavljajući tako infrastrukturu hrvatske moderne kulture (usp. Vidović, 2007, str. 142).

Moralni otpor totalitarizmu (20. st.)

Duhovni i kulturni rad nastavljen je i u 20. stoljeću, suočavajući se s totalitarnim ideologijama.

Blaženi Ivan Merz (1896.–1928.), laik iz Banje Luke, postavio je temelje modernog katoličkog apostolata među hrvatskim studentima u Beogradu. Njegov rad, koji je uključivao i pisanje i predavanje, bio je ključan za obnovu hrvatske kulture i identiteta u vrijeme totalitarizma.

NAJNOVIJE

- 11:40 Hrvati u Peruu proslavili 1100. obljetnicu Hrvatskog Kraljevstva i 40 godina pastoralne...
- 11:36 Priopćenje o susretu vjernika župe Mostarski Gradac s biskupom Pačićem
- 11:22 Oblježena 105. obljetnica smrti sluge Božjega biskupa Mahnića
- 10:21 Biskup Martinović primio članice Regionalne uprave Klanjateljica Krvi Kristove
- 10:18 Održan adventski koncert zborova Dubrovačke biskupije
- 10:01 Krštenje petog djeteta obitelji Kajfeš
- 08:32 Predbožićni posjet povjerenstava HRK-a socijalno-karitativnoj ustanovi u Krizevcima
- 08:32 Nadbiskup Hranic krstio peto dijete obitelji Lovinčević
- 08:12 Proslavljena Nedjelja Caritasa, prva obljetnica biskupskog ređenja i podjela službe akolitata u...
- 08:07 Biskup Huzjak čestitao blagdan Hanuke

NAJAVE

Danas Sutra Ostalo --

Proslave spomendan s. Marije Jule Ivanišević i njezinih susedara – Drinskih mučenica u BiH, Hrvatskoj i Sloveniji – BiH/Hrvatska/Slovenija

65. obljetnica od stradanja pomoraca na brodu „Petar Zoranić“ - Rijeka

Proslava svetkovine sv. Ivana od Kriza u Karmelu u Brezovici - Zagreb

Susret biskupa Košiča s ravnateljima odgojno-obrazovnih ustanova - Sisak

Sprovod fra Franje Ninića - Tuzla

Proslava sv. Marije Krućifixe na dubrovačkim Pilama - Dubrovnik

Nadbiskup Križić kod sestara Ančela na blagdan sv. Marije Krućifixe di Rose - Split

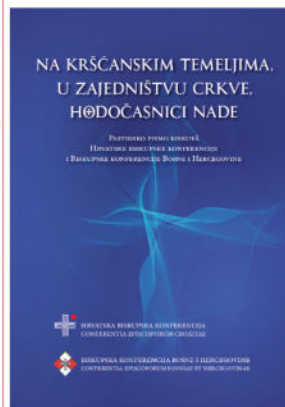
Svetkovina sv. Ivana od Kriza u Karmelu sv. Josipa - Breznica/Dakovačka

Spomendan bl. Jule Ivanišević u Starom Petrovom Selu - Staro Petrovo Selo

Dani službenice Božje Marije Krućifixe Kozulic u Zagrebu - Zagreb

Adventski program „Služba riječi uz paljenje svijeća na adventskom vijencu“ - Dubrovnik

Izvedba glazbeno-scenske adaptacije djela „Božićna priča“ - Zagreb / Novska

hrvatskim jeziku. Nisu intelektualci, pisci i ugovornici, merz je prilikom katolički tuda ki uz gesto. „Cirila – Euharistija – Apostolat“, stvarajući duhovno i intelektualno formirane pojedince koji će biti postati moralni autoriteti u nadolazećim vremenima (usp. Merz, 1920, str. 4).

Konačno, nadbiskup blaženi Alojzije Stepinac (1898.–1960.) postao je najsnažniji simbol moralnog otpora i otpornosti hrvatskog naroda u 20. stoljeću. Stepinac je svoju vjeru manifestirao kao nepokolebljivu obranu ljudskog dostojanstva pred svim totalitarnim režimima, kako onim koji su djelovali u vrijeme Drugog svjetskog rata, tako i onim komunističkim. Njegovo mučeništvo i zatvorska kazna, koje je podnio u ime vjere i obrane prava Katoličke Crkve i hrvatskog naroda, trajno su ga ugradili u nacionalnu svijest kao predstavnika patnje i nadanja naroda (usp. Benigar, 1993, str. 10).

Foto: Enciklopedija.hr // Knjiga Bartola Kašića "Osnove hrvatskoga jezika u dvije knjige"

Literatura:

Knjige

- Benigar, A. (1993). *Stepinac*. Zagreb: Glas Koncila / Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda.
- Kale, E. (1999). *Hrvatski kulturni i politički identitet*. Osijek-Zagreb-Split: Pan liber.
- Raukar, T. (1997). *Hrvatsko srednjovjekovlje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Vidović, M. (2007). *Povijest Crkve u Hrvata*. Split-Metković: Crkva u svijetu / Matica hrvatska.

Članci u časopisima i zbornicima

- Horvat, V. (1993). *Prvi hrvatski jezikoslovac – Bartol Kašić i njegov 'Ritual rimski' u Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 48(2), 127–146.
- Merz, I. (1920). *Što hoćemo u Zora-Luč*, br. 1.
- Šegvić, K. (1930). *Hrvatsko bogoslužje i Grgur Ninski ili Škizma u Hrvatskoj (1059.–1075.) u Bogoslovska smotra*, 18(1), 93–104.
- Šidak, J. (1981). *Hrvatske zemlje u razdoblju nastajanja preporodnog pokreta (1790–1827) u Historijski zbornik*, Vol. 33–34, 51–98.

Diplomski radovi

- Čosić, M. (2014). *Znameniti Hrvati u iseljeništvu do 1918*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Autor: Ante Mateša (ante.matesa@hkm.hr)

* Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena autora.

Krunidba i krst: Kršćanstvo kao temelj hrvatske državnosti (1/9)

Serijal „Kršćanstvo i Hrvatska: 1100 godina duhovnog naslijeđa i identiteta“ kroz 9 članaka istražuje kako je kršćanstvo, tijekom više od jedanaest stoljeća, oblikovalo hrvatski identitet, kulturu i društvo. Povodom 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva, autor mr. sc. Ante

Mateša donosi presjek duhovnog naslijeđa koje je ostavilo dubok trag u povijesti naroda – od krunidbi i glagoljice, preko pojedinaca vjere i crkvene diplomacije, pa sve do izazova današnjice i pitanja uloge kršćanstva u budućnosti Hrvatske i hrvatskoga naroda.

IKA

Glagoljica: Pismo koje je čuvalo vjeru i narod (2/9)

Serijal „Kršćanstvo i Hrvatska: 1100 godina duhovnog naslijeđa i identiteta“ kroz 9 članaka istražuje kako je kršćanstvo, tijekom više od jedanaest stoljeća, oblikovalo hrvatski identitet, kulturu i društvo. Povodom 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva, autor mr. sc. Ante

Mateša donosi presjek duhovnog naslijeđa koje je ostavilo dubok trag u povijesti naroda – od krunidbi i glagoljice, preko pojedinaca vjere i crkvene diplomacije, pa sve do izazova današnjice i pitanja uloge kršćanstva u budućnosti Hrvatske i hrvatskoga naroda.

IKA

Katoličanstvo kao identitet naroda kroz stoljeća (3/9)

Serijal „Krišćanstvo i Hrvatska: 1100 godina duhovnog naslijeđa i identiteta“ kroz 9 članaka istražuje kako je krišćanstvo, tijekom više od jedanaest stoljeća, oblikovalo hrvatski identitet, kulturu i društvo. Povodom 1100. obljetnice

Hrvatskog Kraljevstva, autor mr. sc. Ante Matela donosi presjek duhovnog naslijeđa koje je ostavilo dubok trag u povijesti naroda – od krunidbi i glagoljice, preko pojedinaca vjere i crkvene diplomacije, pa sve do izazova današnjice i pitanja uloge krišćanstva u budućnosti Hrvatske i hrvatskoga naroda.

Doprinos Katoličke Crkve obrazovanju i kulturi u Hrvatskoj (4/9)

Serijal „Krišćanstvo i Hrvatska: 1100 godina duhovnog naslijeđa i identiteta“ kroz 9 članaka istražuje kako je krišćanstvo, tijekom više od jedanaest stoljeća, oblikovalo hrvatski identitet, kulturu i društvo. Povodom 1100. obljetnice

Hrvatskog Kraljevstva, autor mr. sc. Ante Matela donosi presjek duhovnog naslijeđa koje je ostavilo dubok trag u povijesti naroda – od krunidbi i glagoljice, preko pojedinaca vjere i crkvene diplomacije, pa sve do izazova današnjice i pitanja uloge krišćanstva u budućnosti Hrvatske i hrvatskoga naroda.

Alojzije Stepinac: Predstavnik patnje naroda i njegovih nadanja (6/9)

Serijal „Krišćanstvo i Hrvatska: 1100 godina duhovnog naslijeđa i identiteta“ kroz 9 članaka istražuje kako je krišćanstvo, tijekom više od jedanaest stoljeća, oblikovalo hrvatski identitet, kulturu i društvo. Povodom 1100. obljetnice

Hrvatskog Kraljevstva, autor mr. sc. Ante Matela donosi presjek duhovnog naslijeđa koje je ostavilo dubok trag u povijesti naroda – od krunidbi i glagoljice, preko pojedinaca vjere i crkvene diplomacije, pa sve do izazova današnjice i pitanja uloge krišćanstva u budućnosti Hrvatske i hrvatskoga naroda.

Uloga diplomacije Crkve u borbi za neovisnost Hrvatske (7/9)

Serijal „Krišćanstvo i Hrvatska: 1100 godina duhovnog naslijeđa i identiteta“ kroz 9 članaka istražuje kako je krišćanstvo, tijekom više od jedanaest stoljeća, oblikovalo hrvatski identitet, kulturu i društvo. Povodom 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva, autor mr. sc. Ante Matela donosi presjek duhovnog naslijeđa koje je ostavilo dubok trag u povijesti naroda – od krunidbi i glagoljice, preko pojedinaca vjere i crkvene diplomacije, pa sve do izazova današnjice i pitanja uloge krišćanstva u budućnosti Hrvatske i hrvatskoga naroda.

Hrvatsko katoličanstvo danas: Između tradicionalizma i suvremenih izazova (8/9)

Serijal „Krišćanstvo i Hrvatska: 1100 godina duhovnog naslijeđa i identiteta“ kroz 9 članaka istražuje kako je krišćanstvo, tijekom više od jedanaest stoljeća, oblikovalo hrvatski identitet, kulturu i društvo. Povodom 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva, autor mr. sc. Ante Matela donosi presjek duhovnog naslijeđa koje je ostavilo dubok trag u povijesti naroda – od krunidbi i glagoljice, preko pojedinaca vjere i crkvene diplomacije, pa sve do izazova današnjice i pitanja uloge krišćanstva u budućnosti Hrvatske i hrvatskoga naroda.

Kršćanstvo u budućnosti Hrvatske: Može li vjera još oblikovati nacionalnu viziju? (9/9)

Serijal „Kršćanstvo i Hrvatska: 1100 godina duhovnog naslijeđa i identiteta“ kroz 9 članaka istražuje kako je kršćanstvo, tijekom više od jedanaest stoljeća, oblikovalo hrvatski identitet, kulturu i društvo. Povodom 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva, autor mr. sc. Ante Matela donosi presjek duhovnog naslijeđa koje je ostavilo dubok trag u povijesti naroda – od krunidbi i glagoljice, preko pojedinaca vjere i crkvene diplomacije, pa sve do izazova današnjice i pitanja uloge kršćanstva u budućnosti Hrvatske i hrvatskoga naroda.

IKA

PODIJELI ČLANAK

1100. obljetnica baština bl. Alojzije Stepinac bl. Ivan Merz glagoljica i glagoljaštvo HAZU hrvatsko kraljevstvo identitet Josip Juraj Strossmayer Katolička Crkva knjiga Marka Marulića "Judita" komunizam kršćanstvo liturgija Marko Marulić otpor splitski crkveni sabori sv. Ivan Trogirski sveti Jeronim Sveučilište u Zagrebu totalitarizam

PROČITAJTE VIŠE

15.12.2025. / 11:40

Hrvati u Peruu proslavili 1100. obljetnicu Hrvatskog Kraljevstva i 40 godina pastoralne skrbi

11.12.2025. / 18:53

Završetak međunarodnog skupa o identitetu katoličke škole: filozofski, pastoralni i eklesioleološko-teološki naglasci

11.12.2025. / 07:35

Predavanja prvog dana međunarodnog znanstvenog skup o identitetu katoličke škole za kulturu dijaloga u Rijeci

✉ Pošaljite nam prijedlog za vijest ili objavu događaja.

[O nama](#) [Kontakt](#) [Impressum](#) [Opći uvjeti korištenja](#) [Pravila privatnosti](#) [Kolačići](#)

Budi dio naše mreže

Daljeje koristite vijesti u medijima samo uz prethodno odobrenje izdavača.
Sva prava pridržana © 2018 - 2025 Hrvatska katolička mreža

Idi na vrh